

competence, growing student political activism and others. Major socio-economic factors are the economy of the state budget in the conditions of its deficit due to the lack of financing in the social sphere, education in particular, and higher education commercialization. Finally, among the academic factors the most important is the necessity of higher education quality assurance. So, the main goal of student engagement into the process of higher education modernization at all levels is to improve the quality through the establishment of a partnership culture and the development of democratic foundations in the educational environment.

The principles which must be considered as fundamental for the development of a strong student union at the national level are the following: the principle of representativeness, democracy and transparency, non-profit objectives, solidarity, equality, purposefulness, proactivity and impartiality. The mission of the NUS is to represent and protect the educational, socio-political, economic and cultural interests and students' rights in the nation-wide dimension.

On the basis of the systemic and functional analysis of the European Students' Union, a model for the development of a national student union as a subject of the higher education modernization was produced. The mission and the priorities of the Union are realized through the components of normative, organizational, content, procedural and result blocks, which implies the interconnection of its structural components, as well as the content, forms, methods and means of influencing the decision-making process in higher education. The result component is understood as the NUS's readiness for constructive cooperation with the Ministry of Education and Science of Ukraine, the National Quality Assurance Agency, universities, regional and institutional students' unions in order to raise the quality of HE. It is proved that student involvement in the production and implementation of the state strategy for the modernization of higher education system is an important condition for the success of this process.

Key words: *higher education modernization, student engagement, European Students' Union, national students' union, subject of higher education modernization, systemic and functional analysis.*

УДК 378.147

Жанна Чернякова

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 000-0003-4547-9388

DOI 10.24139/2312-5993/2017.08/197-214

ФОРМУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ У КОНТЕКСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У статті з'ясовано провідні підходи до визначення сутності понять «культура», «діяльність», «управління», «управлінська культура»; сформульовано дефініцію поняття «управлінська культура студентів-бакалаврів педагогічного вищого навчального закладу»; визначено та схарактеризовано структурні компоненти управлінської культури (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та управлінсько-аналітичний); встановлено організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх педагогів.

Ключові слова: *управління, культура, управлінська культура, управлінська культура студентів-бакалаврів, самостійна робота, структурні компоненти управлінської культури.*

Постановка проблеми. Сучасний світовий ринок праці потребує кваліфікованих фахівців з відповідним високим рівнем освіти, усвідомленими моральними цінностями та активною громадянською позицією, які вміють вільно мислити й самоорганізовуватися, які мають високий рівень культури, навички роботи із сучасними технологіями та спроможні ефективно виконувати свої професійні обов'язки.

Актуальність та значущість управлінського аспекту професійної підготовки студентів-бакалаврів педагогічного вищого навчального закладу зумовлені новими пріоритетами й соціокультурними цінностями XXI століття, що спрямовані на інноватизацію змісту, засобів, форм і методів їх професійно-педагогічної підготовки. Модернізація системи вищої освіти вимагає спрямування зусиль педагогічних працівників на розвиток творчого потенціалу учасників навчально-виховного процесу.

Особливо важливого значення набуває підготовка фахівців із високим рівнем управлінської культури, здатних до самостійного мислення, прийняття виважених управлінських рішень. Завданням формування управлінської культури студентів-бакалаврів педагогічного вищого навчального закладу є створення організаційно-педагогічних умов, за допомогою яких буде здійснюватися навчально-виховний процес у виші.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз зарубіжної та вітчизняної науково-педагогічної літератури дає підстави засвідчити, що накопичено потужний досвід із вивчення питання управлінської культури викладача. Суттєвий інтерес являють дослідження, присвячені теоретико-методологічним засадам професійно-педагогічної підготовки вчителя (О. Абдуліна, А. Алексюк, В. Безпалько, Н. Кузьміна, М. Луговий, О. Мороз, В. Семиченко, М. Скаткін, Л. Спирін, Л. Хомич, О. Щербаков та ін.); проблемам формування професійної культури вчителя (О. Барабанщиков, Є. Бондаревська, О. Гармаш, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Радул, С. Сисоева та ін.). Управлінські аспекти цього феномену розглянуто в роботах О. Анісімова, Ю. Бабанського, В. Бондара, Ю. Васильєва, П. Керженцева, Ю. Кулюткіна, А. Макаренка, І. Підласого, В. Пікельної, О. Савченко, Г. Сухобської, В. Сухомлинського, Н. Тализіної, Є. Хрикова, Г. Щедровицького, В. Якуніна та ін. Наукові праці Н. Коломинського, М. Приходько, В. Симонова присвячено основам педагогічного менеджменту й самоменеджменту. Проблеми формування управлінської культури педагогів висвітлено в роботах В. Бондаря, В. Загвязинського, В. Сластьоніна, М. Поташніка, В. Пікельної, Т. Шамової та ін. Дослідники О. Бойко, К. Богатирьов, В. Виноградський, Т. Горюнова, Р. Друзь, О. Корягіна, В. Михальська, А. Поздняков, Н. Рябуха, А. Ходусов, Н. Шеховська, О. Цикіна, В. Ястребова та ін. схарактеризували особливості підготовки студентів до управлінської діяльності. Проблему управління як цілісний педагогічний процес розглянуто в наукових дослідженнях В. Андрєєва, Ю. Бабанського, В. Євдокимова, М. Євтуха,

О. Коваленко, Н. Кузьміної, А. Міщенко, А. Орлова, О. Пехоти, М. Подберезького, В. Сластьоніна, В. Семиченко, Ф. Терегулова та інших.

Метою дослідження є висвітлення провідних підходів до визначення сутності понять «культура», «діяльність», «управління», «управлінська культура», «управлінська культура студентів-бакалаврів педагогічного вищого навчального закладу»; визначення та характеристика структурних компонентів управлінської культури (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та управлінсько-аналітичний).

Методи дослідження. Методологічну основу дослідження становлять загальнонаукові методи: аналіз, синтез, систематизація з метою з'ясування стану розробленості досліджуваної проблеми; порівняння, узагальнення з метою формулювання та конкретизації висновків дослідження.

Виклад основного матеріалу. Пріоритетним напрямом модернізації навчального процесу у вищих навчальних закладах є широке і глибоке впровадження в освіту самостійної роботи, про що свідчать відповідні розділи Закону України «Про вищу освіту» (2014 р.), Методичних рекомендацій щодо запровадження Європейської кредитно-трансферної системи та її ключових документів у вищих навчальних закладах (2010 р.) тощо. Проте реформування вищої освіти в Україні проголошує не просто збільшення годин на самостійну роботу, а й принципове оновлення організації освітнього процесу у вищих навчальних закладах, що вимагає пошук нових, ефективніших підходів до підготовки майбутніх педагогів. Готовність студентів-бакалаврів до самостійного опрацювання й вивчення значних обсягів інформації, здатність використовувати її на практиці, застосувати інноваційні технології в освіті вимагають вирішення низки важливих психологічних, педагогічних, методичних та організаційних проблем, що пов'язані з необхідністю реорганізації навчального процесу на нових засадах.

Аналіз науково-педагогічної літератури свідчить про те, що науковцями накопичено значний досвід дослідження різноманітних аспектів самостійної пізнавальної діяльності студентів (Г. Ковтонюк, О. Муковіз, М. Рогозіна, І. Шимкова та ін.). У працях Т. Балицької, Н. Бойко, В. Козакова, О. Коношевського, В. Луценко, Л. Орел, Л. Савенкової, М. Солдатенка, І. Шандур, І. Шимко, С. Яшанова та ін. обґрунтовано основи якісної самостійної роботи. Науковцями аргументовано, що самостійна робота є міцною основою навчально-пізнавальної діяльності (В. Буряк, М. Солдатенко та ін.); конкретизовано сутність та основні ознаки самостійної роботи (С. Гончаренко, П. Підкасистий та ін.); схарактеризовано теоретичні, методологічні та методичні засади щодо організації самостійної роботи студентів (Ю. Атаманчук, О. Джеджула, І. Доброскок, О. Королюк, В. Мороз та ін.); визначено перспективи застосування зарубіжного досвіду організації самостійної роботи студентів у вітчизняних вищих навчальних закладах (Т. Кугай, І. Руднева, Є. Танько та ін.).

Проте зростання частки самостійної роботи в плануванні освітнього процесу зумовлює необхідність розвивати у студентів-бакалаврів вміння самостійно навчатися, творчо застосувати знання, здатність до саморозвитку й самовдосконалення з метою адаптації до майбутньої професійної діяльності.

Вважаємо, що формування управлінської культури студентів-бакалаврів у контексті організації самостійної роботи з педагогічних дисциплін є багатоаспектним процесом поступового перетворення студента з пасивного споживача знань на активного їх творця, важливим етапом якого є саме період навчання у вищому навчальному закладі. Оволодіння управлінською культурою самостійної роботи є передумовою готовності студента до майбутньої професійної діяльності, що виражається через здатність до інтенсивної навчальної діяльності, підвищений культурний та творчий потенціал особистості. Інтелектуальний розвиток майбутнього вчителя залежить від прагнення до самовдосконалення, самоосвіти, самовиховання, розвитку пізнавальної активності, аналітичного мислення, творчих здібностей. У цей самий час відбувається розвиток особистісних якостей, зокрема, працелюбності, організованості, відповідальності, вимогливості до себе та до інших.

У контексті дослідження теоретичне узагальнення проблеми формування управлінської культури студентів-бакалаврів педагогічного вищого навчального закладу зумовлює необхідність визначення понятійного апарату дослідження. Відповідно до окресленої нами проблеми, її актуальності, вихідними поняттями дослідження є «управлінська культура», «культура», «управління», «самостійна робота», «організація самостійної роботи». Логіка та послідовність подальшого наукового аналізу вимагає визначення змісту вищеназваних основних понять дослідження, що дасть можливість сформулювати ключову дефініцію дослідження – «формування управлінської культури студентів-бакалаврів педагогічного вищого навчального закладу».

Усвідомлення сутності дефініції «управлінська культура студентів-бакалаврів педагогічного вищого навчального закладу» потребує аналізу наукових джерел щодо понять «управління» та «культура». Проведений аналіз науково-педагогічної літератури з питання визначення сутності поняття «управлінська культура» продемонстрував досить широкий спектр підходів до самої дефініції терміна «культура», її структури, змісту, сутності, форм тощо.

У науковій психолого-педагогічній літературі спостерігаємо значну зацікавленість українських та зарубіжних учених до проблем культури (М. Александрова, С. Амеліна, Г. Андрєєва, В. Гриньова, М. Каган, Е. Маркарян, С. Матушкін, К. Розенберг, К. Ушинський та ін). Загальновідомо, що культура властива будь-якій формі людського існування як засіб

організації людської життєдіяльності. Вона є засобом узагальнення, збереження та передавання людського досвіду. Феномен «культура» можна тлумачити в широкому значенні – як рівень розвитку суспільства або історичної епохи – та у вузькому значенні – як сферу духовного життя людей.

Аналіз наукових доробок з проблеми визначення сутності поняття «культура» засвідчує, що цей феномен включає різні аспекти залежно від підходу до його вивчення, які подані в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні підходи науковців до визначення сутності поняття «культура»

N	Визначення	Дослідники
1	Система програм людської діяльності, поведінки; і спілкування людини для зміни та вдосконалення суспільного життя в усіх його основних проявах	Енциклопедія освіти [11, с. 441]
2	Сукупність матеріальних та духовних цінностей, створених людством протягом його історії	Тлумачний словник сучасної української мови [28]
3	Специфічний спосіб організації та розвитку людської життєдіяльності, який відображено в продуктах матеріальної та духовної праці, у системі соціальних норм і засад, духовних цінностей	С. Абрамова [1]
5	Специфічний спосіб організації й розвитку людської життєдіяльності	А. Арнольдов [2]
6	Сукупність практичних, матеріальних і духовних надбань суспільства	С. Гончаренко [9]
7	Специфічно людський спосіб буття, відносини людини до дійсності	Є. Бистрицький [5, с. 8]
8	Сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей	Т. Колбіна [15]
9	Сукупність досягнутих у процесі освоєння світу матеріальних і духовних цінностей	В. Сластьонін [25]

Таким чином, сутність поняття «культура» визначає внутрішні аспекти існування людини – це її цінності та духовне життя, та зовнішні – це матеріальні й духовні досягнення суспільства. Провідні характеристики культури, її специфічні особливості співвідносяться з практичною діяльністю людини. Культура кожного виду професійної діяльності має певну специфіку та своє призначення, що особливо проявляється в управлінській культурі [32, с. 296].

Незважаючи на всі відмінності у тлумаченні поняття, найбільш суттєвими її ознаками, на думку Р. Вдовиченко, є глибоке, усвідомлене й шанобливе ставлення до спадщини минулого, здатність до творчого сприйняття, розуміння та перетворення дійсності в тій чи іншій сфері діяльності або відношень. Ми поділяємо ідею Р. Вдовиченко про те, що гуманітарна, художня, економічна, технічна, екологічна, політична,

правова, педагогічна й управлінська культура є вищим проявом освіченості та професійної компетентності особистості [7, с. 17].

У контексті нашого дослідження ми розглядаємо культуру як діяльність, що створюється людьми, тобто вона є результатом діяльності людей. У філософському енциклопедичному словнику сутність поняття «діяльність» трактується як активна взаємодія людини з навколишнім середовищем, діяльність – це форма активності, що характеризує здатність людини або пов'язаних із нею систем бути причиною змін у бутті [29, с. 163].

У той самий час в Українському педагогічному словнику «діяльність» тлумачиться як спосіб буття людини у світі, здатність її вносити в дійсність зміни. Основними компонентами діяльності є суб'єкт з його потребами; мета, відповідно до якої предмет перетворюється в об'єкт, на який спрямована діяльність; засіб реалізації мети; результат діяльності [9, с. 98]. У межах дослідження необхідно наголосити, що у Великому словнику сучасної української мови відзначено, що «управління – це систематичний цілеспрямований вплив керівника (менеджера, командира, начальника, директора) на загальну систему або на окремі складові пізнання та цілеспрямованого застосування об'єктивних закономірностей, принципів, методів і засобів управління в інтересах забезпечення її оптимального функціонування та розвитку, досягнення поставлених управлінських цілей [28, с. 294].

В. Афанасьєв трактує поняття «управління» як «сукупність певних дій (операцій), що здійснюють суб'єкти управління з метою забезпечення та перетворення руху до заданої мети» [3, с. 54]. Дослідники М. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоурі вважають, що «управління – це процес планування, організації, мотивації і контролю, необхідний для того, щоб сформулювати й досягти мети організації» [19, с. 220].

Науковець О. Орлов тлумачить сутність поняття «управління як процес впливу суб'єкта на об'єкт з метою переведення його в новий якісний стан для підтримки у визначеному режимі» [20, с. 7]. Таким чином, вітчизняні та зарубіжні науковці визначають управління як систему цілеспрямованих впливів на керований об'єкт для досягнення певного результату.

У контексті дослідження необхідно визначити сутність ключового поняття «управлінська культура». У сучасній науково-педагогічній літературі поняття «управлінська культура» визначають як категорію, що являє собою синтез психолого-педагогічних переконань і майстерності, загального розвитку й управлінсько-педагогічних якостей, управлінської етики і системи багатосторонніх відносин. Вона виникає та розвивається у процесі управлінсько-педагогічної діяльності. Під управлінською культурою розуміють властивість особистості, що складається з професійних і загальнокультурних знань, аналітичних, організаційних контрольних умінь, а також особистісних якостей, сформованість яких забезпечує готовність до розв'язання будь-якого роду управлінських

завдань [22, с. 82]. Слід зазначити, що науковцями управлінська культура найчастіше розглядається як частина загальної культури особистості. Насамперед, сутність поняття «управлінська культура» фахівця трактують як: сукупність знань, умінь та навичок здійснення управлінських функцій у обраній сфері; теоретичну, психологічну та технологічну готовність і здатність особистості компетентно реалізовувати в конкретних ситуаціях практичної діяльності свої знання про ефективне управління (М. Якібчук) [33]; міру та спосіб творчої самореалізації особистості керівника в різноманітних видах управлінської діяльності (В. Медведь) [18]; майстерність, міру досконалості діяльності керівника з реалізації управлінських функцій (О. Ярковий) [34]; динамічне системне особистісне утворення, що охоплює цінності, спеціальні знання й уміння, особистісні якості, які забезпечують ефективність здійснення управлінської діяльності (А. Губа) [10]; цілісну властивість особистості, яка має прояв у процесі професійної управлінської діяльності; особливості свідомості, поведінки, спілкування та управлінської діяльності керівника, яка характеризується такими видами: політичним, правовим, адміністративним, менеджерським, організаційним, соціально-психологічним, інформаційним, комунікативним, економічним (С. Королук) [16]; цілісну властивість особистості, що виявляється в процесі професійної управлінської діяльності; характеризує особливості свідомості, поведінки, спілкування та управління керівника; забезпечує усвідомлення та культуродоцільність професійної діяльності; стимулює творчий розвиток керівника в процесі його діяльності (особистісне зростання, самоактуалізацію) [12, с. 13]. На думку Л. Васильченко, поняття «управлінська культура» – це складна системна характеристика, що виступає як умова успішної управлінської діяльності, і як одна з характеристик носія управлінської діяльності. Він вважає, що управлінська культура є «цілісною властивістю особистості керівника, яка проявляється у процесі професійної управлінської діяльності; характеризує особливості свідомості, поведінки, спілкування та управлінську діяльність керівника; забезпечує усвідомлення та культуродоцільність професійної діяльності; стимулює творчий розвиток керівника у процесі професійної діяльності» [6, с. 20].

Цілком слушною є думка С. Королук про те, що управлінська культура керівника є інтегральною якістю особистості, яка складається із взаємопов'язаних та взаємозалежних компонентів: когнітивно-операційного (система управлінських знань і вмінь), особистісного (система професійних та особистісних якостей), мотиваційно-ціннісного (система мотивів та цінностей управлінської діяльності) [17].

У контексті досліджуваної проблеми необхідно з'ясувати відмінність між поняттями «управлінська культура» та «культура управління», які не є тотожними. Оскільки, перше характеризує професійно-особистісні якості

фахівця, у той же час друге розкриває особливості його управлінської діяльності. Отже, управлінська культура є важливою передумовою культури управління.

Дослідниця С. Королук також розрізняє поняття «управлінська культура» від поняття «культура управління», зокрема: «управлінська культура» – це різновид професійної культури, який складається з політичної, правової, адміністративної, менеджерської, організаційної, соціально-психологічної, інформаційної, комунікативної та економічної культур і є інтегральним утворенням щодо системи знань і вмінь, особистісних якостей, мотивів і цінностей, які реалізуються під час управління [17, с. 88]. У той же час «культура управління» – це сукупність досягнень в організації і здійсненні процесів управління, організації управлінської праці, реалізація методів і стилів керівництва, використання техніки управління, а також задоволення вимог, що ставляться перед системою управління та до працівників, зумовлених нормами і принципами моралі, етики, естетики, права [23, с. 189].

Зауважимо, що в найбільш загальному вигляді управлінську культуру можна визначити як інтегровану, складну за змістом, соціально обумовлену якість особистості управлінця, що синтезує значну кількість професійних і особистісних характеристик, призначених для актуалізації в практиці творчої управлінської діяльності з метою підвищення її ефективності, оптимізації педагогічного процесу.

Таким чином, аналіз теоретичних джерел дозволяє стверджувати, що в сучасній науково-педагогічній літературі категорія «управлінська культура» використовується досить широко й визначається як міра і спосіб творчої самореалізації особистості керівника в різних видах управлінської діяльності, спрямованих на освоєння, передачу і створення цінностей і технологій в управлінні школою. Управлінська культура являє собою синтез психолого-педагогічних переконань і майстерності, загального розвитку і управлінсько-педагогічних якостей, управлінської етики й системи багатогранних відносин. Вона виникає і розвивається в процесі управлінсько-педагогічної діяльності як необхідної умови її здійснення.

Усвідомлення змісту дефініцій «культура», «діяльність», «управління», «управлінська культура» надає можливість трактувати сутність поняття «управлінська культура студентів-бакалаврів педагогічного вищого навчального закладу» як складову професіоналізму представників певного фаху, сукупність професійних знань, умінь і навичок для здійснення ефективної управлінської діяльності на засадах постійного самовдосконалення; спосіб творчої самореалізації особистості під час управлінської діяльності; загальної культури, духовно-ціннісних орієнтирів, моральних і етичних принципів особистості; мотивації професійної діяльності.

Аналіз наукових підходів до визначення змісту управлінської культури надає можливість стверджувати, що її ключовими складовими виступають професійна досвідченість, вміння керувати, планувати власну діяльність, знаходити ефективні шляхи досягнення результатів, здатність до саморозвитку, самовдосконалення, самоосвіти. Відзначимо, що структурні характеристики управлінської культури в різних сферах зумовлюється значною мірою специфікою тієї чи іншої діяльності та впливом низки факторів, а саме: складності й проблеми перехідного періоду, нестабільність соціально-економічної ситуації; активізація традиційних і нових «замовників» школи, зростання соціальних очікувань стосовно школи; загальна тенденція до централізації управління тощо.

У дослідженні визначено структурні компоненти управлінської культури студентів-бакалаврів: мотиваційно-ціннісний, когнітивний, операційно-діяльнісний та управлінсько-аналітичний. Так, мотиваційно-ціннісний компонент відображає систему мотивів і ціннісних орієнтацій студентів на досягнення успіху в діяльності, пов'язаній із формуванням управлінської культури та безпосередньо в управлінській діяльності. Основними мотивами, що лежать в основі формування управлінської культури студентів-бакалаврів, визначено такі: ставлення до педагогічної діяльності в цілому та управлінської діяльності, зокрема як до цінностей; прагнення зайняти в професійній діяльності та інших сферах життєдіяльності позицію лідера; інтерес і бажання реалізувати свої знання, досвід у професійно-педагогічній діяльності творчого характеру; прагнення вдосконалювати свою професійно-педагогічну компетентність; професійні наміри як перспективу самоствердження, самореалізації [10].

Когнітивний компонент характеризує наявність у студентів професійно орієнтованих знань, необхідних для здійснення управлінських функцій та творчого підходу до розв'язання управлінських завдань; передбачає сформованість спеціальних знань, необхідних майбутньому вчителю для здійснення своїх менеджерських функцій, до яких віднесено знання основних положень теорії педагогіки та управління навчально-виховним процесом; основ організаторської діяльності; методики роботи класного керівника; способів здійснення педагогічної комунікації; алгоритму прийняття управлінського рішення; методики діагностики особистісних якостей і можливостей учнів тощо.

Операційно-діяльнісний компонент відображає наявність у студентів прогностично-діагностичних, комунікативних, організаційно-регулятивних та контрольних-коригувальних умінь та навичок, необхідних для здійснення професійного управління; охоплює необхідні для здійснення професійної діяльності практичні вміння й навички, тобто забезпечує взаємозв'язок теорії та практики, формування окремих компетенцій (інтелектуально-творчої, дієво-творчої, організаційно-комунікативної, регулятивної).

Управлінсько-аналітичний компонент характеризує наявність у студентів комунікативних та організаторських здібностей, лідерських якостей та здатності до прийняття управлінських рішень для ефективного здійснення професійної діяльності.

У контексті нашого дослідження необхідно наголосити, що важливе місце у формуванні управлінської культури студентів-бакалаврів у навчально-педагогічному процесі посідає чітка організація самостійної роботи студентів, яку дослідник В. Козаков розглядає як одну з характеристик умов їх навчальної праці, як процес створення системи, усіх елементів і зв'язків організаційно-психологічної структури навчальної діяльності, що забезпечують необхідні зовнішні умови самостійної роботи відповідно до індивідуальних особливостей студента для досягнення головної мети – формування його самостійності [14].

Зазначимо, що організація самостійної роботи студентів пов'язана з підвищенням якості праці викладача, підготовкою й оновленням методичного забезпечення, оскільки викладач бере участь в організації самостійної роботи студентів опосередковано, забезпечує та здійснює планування обсягу й змісту самостійної роботи; власне організацію самостійної роботи; керівництво (контроль за діяльністю студента з подальшою корекцією результатів для досягнення поставлених цілей); зв'язок (передача інформації, що забезпечує прийняття власних рішень студентом).

У той самий час організація самостійної роботи для студента передбачає планування власних дій (обрання цілей, створення програми й відбір методів їх досягнення); організацію (об'єднання й мобілізація зовнішніх і внутрішніх ресурсів для вирішення поставлених завдань); управління (здійснення поточного самоконтролю й самокорекції); здійснення зв'язку на основі передачі інформації, що забезпечує ухвалення рішення.

Так, у наукових дослідженнях В. Козакова поняття «самостійна робота» ототожнюється з поняттям «самостійне навчання». Учений розглядає процес самостійної роботи студентів як вид навчання, у якому на перше місце поставлено мету цієї діяльності – формування самостійності, а не засвоєння предметних навичок, умінь і знань: самостійна робота – це вид навчання, головною метою якого є формування самостійності як особистісно-, соціально-, професійно значущої риси суб'єкта навчання, опосередкованої через зміст і методи всіх видів навчальних занять, що сприяє засвоєнню предметних знань, навичок і вмінь [14].

Для нашого дослідження важливою є думка І. Шимко щодо визначення самостійної роботи. Науковець доходить висновку, що самостійна робота – це організована самим студентом навчальна діяльність відповідно до його внутрішніх пізнавальних мотивів, яка здійснюється ним у більш зручній, раціональній з його точки зору час, контролюється (самоконтролюється) у

процесі та виконується на основі позааудиторного опосередкованого системного управління викладачем [31].

Аналіз зарубіжної науково-педагогічної літератури дозволяє дійти висновку про те, що для визначення сутності феномена «самостійна робота» вживається низка понять, які дозволяють висвітлити різні аспекти цієї роботи. Так, у наукових працях дослідників із Великобританії (Дж. Боуда, С. Брукфілда, П. Дрессела, Г. Глісона та ін.) поняття «самостійна робота» визначається як незалежна робота (*independent study*), робота з індивідуальним інструктуванням (*individual instruction study*), автономна робота (*autonomous study*), самостійно спрямована робота (*self-directed learning*), самодоступне навчання (*self-access learning*) [30].

Так, дослідниками з Великобританії самостійна робота студентів визначається: 1) як багатоганне, поліфункціональне явище, що має не тільки навчальне, а й особистісне та суспільне значення; 2) як підґрунтя для формування й розвитку особистості, якій притаманні творча індивідуальність, високий рівень знань, загальна і професійна культура; 3) як основна дидактична умова оптимізації навчального процесу. Вона «формує в майбутніх фахівців уміння самостійно управляти власним навчанням; формує впевненість у досягненні успіху щодо опанування новими галузями знань; розвиває критичне мислення, індивідуальні здібності та ініціативність; виховує персональну відповідальність за рівень навчальних досягнень; стимулює студентів до самовдосконалення; надає можливість приймати самостійні рішення; забезпечує право на свободу вибору; стимулює творчу пошукову активність студентів; дозволяє набути навичок самостійної ефективної організації власної майбутньої професійної діяльності» [27, с. 22, 23].

Англійські дослідники наголошують, що самостійна позааудиторна робота студентів посідає ключове місце у процесі формування професійної компетенції майбутнього фахівця. На думку науковців і практиків із Великобританії, самостійна робота студентів є підґрунтям для формування та розвитку особистості та передбачає формування в студентів уміння самостійно управляти власним навчанням; упевненості в досягненні успіху щодо опанування новими галузями знань; розвиток критичного мислення, індивідуальних здібностей; виховання індивідуальної відповідальності за рівень навчальних досягнень; стимулювання студентів до самовдосконалення; прийняття самостійних рішень; творчої пошукової активності студентів; набуття навичок самостійної ефективної організації власної майбутньої професійної діяльності [35, 36, 37].

У вищих навчальних закладах самостійна робота виконує різні функції, серед яких важливе місце посідають: навчальна, яка полягає в опрацюванні першоджерел, що сприяє більш глибокому осмисленню засвоєної суми знань, набутті вмінь, навичок, техніки їх самостійного оновлення та творчого

застосування; пізнавальна, призначення якої полягає в опануванні новою сумою знань, розширенні світогляду; коригувальна, що передбачає осмислення новітніх теорій, концепцій, категорій, підходів до визначення сутності відомих понять, напрямів розвитку науки тощо; стимулювальна, сутність якої полягає в такій організації самостійної роботи, коли студент отримує задоволення від результатів пізнавальної діяльності; виховна, яка спрямована на формування таких якостей, як воля, цілеспрямованість, відповідальність, дисциплінованість, розвиток самостійності як риси особистості та стереотипу пізнання; розвивальна, що спрямована на розвиток самостійності, творчості, дослідницьких умінь особистості [26].

У німецькій педагогіці близьким за формою до культури самостійної роботи є термін «навчальна культура», винятковий наголос у якій зроблено на зв'язки між діяльністю, яку здійснюють студенти, та історичними обставинами, які впливають на її змістове наповнення. Зазначений термін з'явився в німецькій педагогічній літературі лише в кінці ХХ століття, дослідники (Е. Клебер, Р. Штайн та ін.) зазначають, що як явище воно існує з моменту виникнення культури, яку, на їх думку, можна вважати «навчальною», оскільки її головною функцією є передача й відтворення досвіду [4, с. 5]. Порівняльний аналіз категорії «самостійна робота» дозволяє стверджувати, що науковці-педагоги з Німеччини, з одного боку, розуміють самостійну роботу як «опосередковане навчання» під непрямым керівництвом наставника, а з іншого – «пряме (безпосереднє) навчання» під керівництвом викладача.

У вищих навчальних закладах Франції самостійна робота студентів є невід'ємною частиною навчального процесу. Поняття «самостійна робота» відповідає французькому терміну «вільна діяльність», що передбачає навчання, яке здійснюється відповідно до індивідуальних інтересів та потреб студента.

Під час організації самостійної роботи студенти планують власні дії: визначають мету, складають програму та методи її досягнення, здійснюють самоконтроль із подальшим коригуванням своїх дій. Основними вимогами до системи організації самостійної роботи студентів у французьких університетах є: «формування самостійності студента; засвоєння умінь і необхідних для цього знань, навичок; контроль дій студента; інформування студентів про рівень досягнення мети; створення зовнішніх умов самостійної роботи студента; забезпечення внутрішніх умов; урахування індивідуальних особливостей кожного студента; надання можливості студентові самостійно планувати власні дії; забезпечення можливостей студенту коригувати свої дії на основі самоконтролю й аналізу інформації про результативність». Організація самостійної роботи студентів у Франції відбувається відповідно до принципів: культурологічного; практичної спрямованості; персоніфікації; ціннісного підходу до вивчення дисциплін [24, с. 124].

У науково-педагогічній літературі Сполучених Штатів Америки широко вживаним є визначення «незалежне навчання», сутність якого полягає в такій організації освітньої діяльності майбутніх фахівців, за якої студенти отримують відносну свободу щодо вибору способів, методів і засобів набуття знань відповідно до навчальних планів та програм. Спочатку навчання і, відповідно, самостійна робота студентів, відбувається в межах загальноосвітньої підготовки і лише після закінчення загальнонаукового циклу відбувається спеціалізація відповідно до напрямку підготовки. Тому в сучасних американських вищих навчальних закладах викладачем визначається напрям самостійної роботи, оскільки саме вона прищеплює необхідне вміння вчитися, сприяє формуванню високої культури такої діяльності. Проте ключовою проблемою постає питання, як розвивати у студентів потребу в самостійній роботі, як стимулювати індивідуальний творчий процес пізнання [21, с. 69]. Таким чином, можна стверджувати, що у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі спільними рисами щодо визначення сутності поняття «самостійна робота студентів» є : 1) здійснення управління самостійною діяльністю: безпосереднє управління нею викладачем («під керівництвом», «під контролем»); опосередковане («за завданнями», «без особистої участі»); самоуправління; 2) необхідність застосування розумових і (або) фізичних зусиль для досягнення мети, виконання завдань самостійної роботи; 3) формування або наявність активності суб'єкта навчання; 4) формування, набуття, удосконалення студентом необхідної сукупності знань, умінь, навичок для здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Наведені положення переконливо свідчать, що цей процес можливий завдяки наявності відповідної культури особистості у процесі здійснення належної діяльності під час самостійної роботи.

Ефективність організації самостійної роботи, на думку В. Кобзарьова, залежить від стимулювання пізнавальної діяльності. У своєму дослідженні науковець виділяє такі умови стимулювання пізнавальної діяльності майбутніх фахівців:

– студент має чітко знати мету вивчення предмета та його зміст у повному обсязі до початку вивчення самої дисципліни;

– мати під час занять увесь необхідний інформаційний матеріал, можливість вільно консультуватися з викладачем під час заняття, вільний доступ до необхідної інформації при мінімальній витраті часу на її отримання в позааудиторний час, заохочувальні стимули за систематично та вчасно набуті знання, уміння, навички [13].

У той самий час дослідниця Г. Гнітецька, вивчаючи умови ефективної самостійної роботи, пропонує систему методів, засобів і форм організації самостійної роботи студентів і керівництва нею, яка базується на взаємозв'язку аудиторної й позааудиторної самостійної роботи. Слушною є

думка дослідниці, що ефективним буде навчальний процес, який базується на інтеграції традиційного, програмного напрямку та резервної лінії паралельного навчання з використанням технічних засобів навчання і навчально-методичних комплексів [8].

З'ясовано організаційно-педагогічні умови формування управлінської культури майбутніх педагогів у контексті організації самостійної роботи з педагогічних дисциплін, до яких належать: інтеграція теоретичної та практичної підготовки студентів у процесі поетапного формування управлінської культури в процесі викладання педагогічних дисциплін; формування позитивної мотиваційної основи пізнавальної самостійності студентів, формування позитивної потреби і стійкого пізнавального інтересу; організація індивідуальної та самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів із використанням інноваційних педагогічних технологій, методів, форм і засобів навчання.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Таким чином, результатом діяльності викладача вищого навчального закладу є формування управлінської культури майбутніх педагогів, а саме: формування професійно підготовленої та соціально зрілої особистості студента, мотивованого до суспільно-корисної діяльності й особистісного зростання, яке перебуває у прямій залежності від рівня володіння викладачем управлінською культурою. Ефективність педагогічної діяльності викладача характеризується тим, що він не формує знання, уміння та навички студентів, а використовує свій предмет як засіб формування особистості, її творчого мислення, уміння самостійно здобувати нові знання, перебудовувати діяльність у нових умовах.

Проведене дослідження дає можливість визначити **перспективні напрями** подальшої розробки проблеми формування управлінської культури студентів-бакалаврів: дослідження особливостей формування управлінської культури студентів-магістрів у контексті організації самостійної роботи з педагогічних дисциплін.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова, С. Г., Костенчук, И. А. (2009). О понятии «организационная культура». *Служба персонала*, 2, 18–22 (Abramova, S. H., Kostenchuk, I. A. (2009). On the notion of “organizational culture”. *Staff Service*, 2, 18–22).
2. Арнольдov, А. И. (1993). *Введение в культурологию (новая расширенная редакция)*. М.: Народная Академия культуры и общечеловеческих ценностей (Arnoldov, A. I. (2009). *Introduction to Culturology (new expanded edition)*. Tutorial. М.: People's Academy of Culture and universal values).
3. Афанасьев, М. В., Шемаева, Л. Г., Шерлока, В. С. (2003). *Основы менеджменту*. Харків: Вид-во “ІНЖЕК” (Afanasiev, M. V., Shemaieva, L. H., Sherloka, V. S. (2003). *Fundamentals of Management: teaching aids*. Kharkiv: Publishing house “INZHEK”).
4. Бондина, М. В. (2009). *Развитие учебной культуры в контексте компетентного подхода в современной немецкой педагогике* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01). Ростов-на-Дону (Bondina, M. V. (2009). *Development of*

educational culture in the context of the competence approach in modern German pedagogy (PhD thesis abstract). Rostov-on-Don).

5. Быстрицкий, Е. К. (Ред.). (1991). *Бытие человека в культуре (опыт онтологического подхода)*. К.: Наукова думка. (Bystritskii, E. K. (Ed.). (1991). *The existence of man in culture (experience of the ontological approach)*. K.: Naukova dumka).

6. Васильченко, Л. В. (2007). *Управлінська культура і компетентність керівника*. Х.: Вид. група «Основа» (Vasylychenko, L. V. (2007). *Management culture and competence of the head*. X.: Publishing group "Basis").

7. Вдовиченко, Р. П. (2007). *Управлінська компетентність керівника школи*. Х.: Основа (Vdovychenko, R. P. (2007). *Managerial competence of the school head*. Kh.: Basis).

8. Гнітецька, Т. В., Овчаренко, Т. Г. (2010). *Самостійна робота студентів із теорії та методики фізичного виховання за кредитно-модульною системою навчання*. Луцьк: Вид-во Вол. нац. ун-ту ім. Лесі Українки (Hnietetska, T. V., Ovcharenko, T. H. (2010). *Independent work of students on the theory and methodology of physical education for the credit-module system of teaching*. Lutsk: Vol. nat. un-ty named after Lesia Ukrainka).

9. Гончаренко, С. У. (1997). *Український педагогічний словник*. К.: Либідь (Honcharenko, S. U. (1997). *Ukrainian Pedagogical Dictionary*. K.: Lybid).

10. Губа, А. В. (2010). *Теоретично-методичні засади формування управлінської культури вчителя – майбутнього менеджера освіти* (дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04). Луганськ (Huba, A. V. (2010). *Theoretical and methodological principles of formation of a managerial culture of a teacher – the future manager of education* (DSc thesis). Luhansk).

11. *Енциклопедія освіти* (2008). К.: Юрінком Інкер. (*Encyclopedia of Education* (2008). K.: Yurinkom Inker).

12. Жерносек, І. П. (2010). *Формування управлінської науково-методичної культури керівника ЗНЗ*. Х.: Основа (Zhernosek, I. P. (2010). *Formation of the managerial scientific and methodological culture of the head of the SEI*. Kh.: Basis).

13. Кобзарев, В. А. (1988). *Повышение эффективности самостоятельной работы студентов на основе инфоформационно-дидактического обеспечения практических занятий* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01). Ленинград (Kobzarev, V. A. (1988). *Increase of efficiency of independent work of students on the basis of information-didactic maintenance of practical occupation*. (PhD thesis abstract). Leningrad).

14. Козаков, В. А. (1990). *Самостоятельная работа студентов и ее инфоформационно-методическое обеспечение*. К.: Вища школа (Kozakov, V. A. (1990). *Self-study of students and its informational and methodological support*. K.: Higher school).

15. Колбіна, Т. В. (2008). *Основи міжкультурної комунікації для студентів економістів*. Х.: ІНЖЕК (Kolbin, T. V. (2008). *Fundamentals of Intercultural Communication for Economists*. X.: INZHEK).

16. Королюк, С. В. (2003). *Управлінська культура керівника школи. Постметодика, 5–6, 85–88* (Koroliuk, S. V. (2003). *Management culture of the head of the school. Postmetodyka, 5–6, 85–88*).

17. Королюк, С. В. (2006). *Розвиток управлінської культури керівника загальноосвітнього навчального закладу в процесі підвищення кваліфікації* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Луганськ (Koroliuk, S. V. (2006). *Development of the managerial culture of the head of a comprehensive education institution in the process of advanced training* (PhD thesis abstract). Luhansk).

18. Медведь, В. В. (2007). *Розвиток управлінської культури професійно-технічного навчального закладу* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Луганськ (Medved, V. V. (2007). *Development of the management culture of the vocational and technical educational institution* (PhD thesis abstract). Luhansk).

19. Мескон, М. Х., Альберт, М., Хедоури, Ф. (1992). *Основы менеджмента*. М.: Дело (Meskon, M. H., Albert, M., Hedouri, F. (1992). *Fundamentals of Management*. М.: Case).

20. Орлов, А. И., Боголюбов, С. А., Прокофьева, Ж. В. и др. (2000). *Менеджмент*. М.: Знание (Orlov, A. I., Boholiubov, S. A., Prokofiev, J. V. and others (2000). *Management*. М.: Knowledge).

21. Петрук, В. А. (2006). *Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін*. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця (Petruk, V. A. (2006). *Theoretical and methodological principles of formation of professional competence of the future specialists of technical specialties in the process of study of fundamental disciplines*. Vinnytsia: UNIVERSUM-Vinnitsa).

22. Позднякова, Ж. С. (2008). Формирование управленческой культуры будущего менеджера. *Педагогика*, 4 (57), 81–84 (Pozdniakova, Zh. S. (2008). Formation of managerial culture of the future manager. *Pedagogics*, 4 (57), 81–84).

23. Пономаренко, Т. О. (2008). *Теоретичні засади культуровідповідного управління дошкільною освітою*. Луганськ: ДЗ «ЛНУ ім. Т. Шевченка» (Ponomarenko, T. O. (2008). *Theoretical principles of culture appropriate management of preschool education*. Luhansk: SI "LNU named after T. Shevchenko").

24. Руднева, І. С. (2014). Завдання, функції, принципи організації самостійної роботи студентів гуманітарних університетів Франції. *Теорія та методика навчання та виховання*, 35, 124–132. Харків (Rudnieva, I. S. (2014). Tasks, functions, principles of organization of independent work of students of humanitarian universities of France. *Theory and methods of teaching and education*, 35, 124–132. Kharkiv).

25. Слостенин, В. А., Исаев, И. Ф., Шиянов, Е. Н. (2002). *Педагогика*. М.: Академия (Slastienin, V. A., Isaiev, I. F., Shyianov, E. N. (2002). *Pedagogy*. Moscow: Academy).

26. Соя, О. М. *Формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04). Вінниця (Soia, O. M. (2016). *Formation of culture of independent work of the future teachers of mathematics by means of innovative technologies* (PhD thesis). Vinnytsia).

27. Танько, Є. В. (2014). Розвиток поняття «самостійна робота» в зарубіжній педагогіці: досвід Великобританії. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1 (35), 20–27 (Tanko, E. V. (2014). Development of the concept of "independent work" in foreign pedagogy: the experience of Great Britain. *Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 1 (35), 20–27).

28. *Тлумачний словник сучасної української мови* (2005). Х.: Белкар-книга. (Interpretative dictionary of modern Ukrainian language (2005). Kh.: Belkar-book).

29. *Философский энциклопедический словарь* (1989). М.: Советская энциклопедия (Philosophical Encyclopedic Dictionary (1989). М.: Soviet Encyclopedia).

30. Чернякова, Ж. Ю. (2017). Інновації в управлінні самостійною роботою студентів-бакалаврів: теоретичні та методичні засади. *Проблеми інноваційного розвитку вищої освіти у глобальному, регіональному та національному контекстах*. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка (сс. 387–410). (Chernyakova, Zh. Yu. (2017). Innovations in the management of independent work of undergraduate students: theoretical and methodological principles. *Problems of innovative development of higher education in global, regional and national contexts*. Sumy: Publishing house of SPU named after A. S. Makarenko (pp. 387–410).

31. Шимко, І. М. (2003). *Дидактичні умови організації самостійної навчальної роботи студентів вищих навчальних закладів* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04). Кривий Ріг (Shymko, I. M. (2003). *Didactic conditions of organization of independent educational work of students of higher education institutions* (DSc thesis abstract). Kryvyi Rih).

32. Ягупов, В. В., Свистун, В. І., Кришталь, М. Я., Король, В. М. (2013). Управлінська культура і компетентність керівників як системна психолого-педагогічна проблема. *Педагогічні науки. Збірник наукових праць 18. Національної академії державної прикордонної служби України, 4 (69), 291–301* (Yahupov, V. V., Svystun, V. I., Kryshstal, M. Ya., Korol, V. M. (2013). Management culture and competence of managers as a systemic psychological and pedagogical problem. *Pedagogical sciences. Collection of scientific works 18. National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine, 4 (69), 291–301*).

33. Якібчук, М. І. (2010). *Формування управлінської культури керівників профспілкових організацій у системі післядипломної освіти* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.06) (Yakybchuk, M. I. (2010). *Formation of managerial culture of leaders of trade union organizations in the system of postgraduate education* (PhD thesis)).

34. Яркової, О. М. (2005). *Педагогічні засади розвитку управлінської культури державних службовців в умовах післядипломної освіти* (автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05) (Yarkovoi, O. M. (2005). *Pedagogical bases of development of managerial culture of civil servants in postgraduate conditions* (PhD thesis abstract).

35. Naiman, N., Frohlich, M., Stern, H. H., Todesko, A. (1978). *The Good English Learner, 7, 4*. Ontario Institute for Studies in Education,

36. Nolasco, R., Arthur, L. (1996). *Conversation*. Oxford: Oxford University Press.

37. Sheerin, S. (1996). *Self-Access*. Oxford University Press.

РЕЗЮМЕ

Чернякова Жанна. Формирование управленческой культуры будущих педагогов в контексте организации самостоятельной работы по педагогическим дисциплинам.

В статье установлены ведущие подходы к определению сущности понятий «культура», «деятельность», «управление», «управленческая культура»; сформулирована дефиниция понятия «управленческая культура студентов-бакалавров педагогического высшего учебного заведения»; определены и охарактеризованы структурные компоненты управленческой культуры (мотивационно-ценностный, когнитивный, операционно-деятельностный и управленческо-аналитический); выявлены организационно-педагогические условия формирования управленческой культуры будущих педагогов.

Ключевые слова: *управление, культура, управленческая культура, управленческая культура будущих педагогов, самостоятельная работа, структурные компоненты управленческой культуры.*

SUMMARY

Chernyakova Zhanna. Formation of the management culture of future teachers in the context of the organization of independent work on pedagogical disciplines.

The urgency and significance of the managerial aspect of professional training of the future teachers at a pedagogical higher education institution is due to new priorities and socio-cultural values of the 21-st century, aimed at innovating the content, means, forms and methods of their vocational and pedagogical training. Modernization of the system of higher education requires the efforts of pedagogical workers to develop the creative potential of the participants of the educational process.

The purpose of the study is to highlight the main approaches to the definition of the essence of the concepts of “culture”, “activity”, “management”, “management culture”, “management culture of students-bachelors of pedagogical higher education institutions”; to define and characterize the structural components of management culture (motivational-value, cognitive, operational-activity and managerial-analytical).

The methodological basis of research consists of general scientific methods: analysis, synthesis, systematization in order to find out the state of the development of

the problem under study; comparison, generalization in order to formulate and concretize the findings of the study.

The research determines the structural components of management culture of the future teachers: motivational-value, cognitive, operational-activity and managerial-analytical. Thus, the motivational-value component reflects the system of motives and value orientations of the students on the success of the activities related to the formation of management culture and directly in management activities.

The cognitive component characterizes the presence of the students of professionally oriented knowledge necessary for management functions and a creative approach to the solution of managerial tasks. The operational-activity component reflects the presence of prognostic-diagnostic, communicative, organizational, regulatory and control-correction skills and abilities of the students. Management-analytical component characterizes the presence of the students' communicative and organizational skills, leadership qualities and the ability to make managerial decisions for the effective implementation of professional activities.

The conducted research makes it possible to determine the perspective directions of further development of the problem of formation of management culture of the future teachers: the study of the peculiarities of formation of the management culture of the students-masters in the context of organization of independent work on pedagogical disciplines.

Key words: *management, culture, management culture, management culture of the future teachers, independent work, structural components of management culture.*

УДК 37.005.22:316.464

Чистякова Ірина

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С.Макаренка

ORCID ID 0000-0001-8645-510X

DOI 10.24139/2312-5993/2017.08/214-225

ТЕОРІЇ ДИСТРИБУТИВНОГО ЛІДЕРСТВА В МІЖУНІВЕРСИТЕТСЬКИХ МЕРЕЖАХ

У статті на основі аналізу великої кількості наукових джерел представлено та схарактеризовано теорії дистрибутивного лідерства в міжуніверситетських мережах. З'ясовано, що лідерство в університетах носить дистрибутивний характер та повинне розподілятися між усіма структурними підрозділами освітньої установи. Визначено переваги й недоліки дистрибутивного лідерства. З'ясовано форми та функції дистрибутивного лідерства.

Ключові слова: *мережа, міжуніверситетська мережа, лідерство, дистрибутивне лідерство, теорія дистрибутивного лідерства.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства до освіти висуваються все нові вимоги. Численні реформи вищої освіти, що були реалізовані в останні десятиліття в більшості країн ЄС, є наслідком поширення нових управлінських підходів як на інституційному, регіональному, так і на державному рівнях.

У контексті даного дослідження слід звернути увагу на те, що реформування вищої освіти загалом, системи управління освітою зокрема, відбувається в умовах переструктуризації суспільства. Так, науковці